

2. Кубрякова Е. С. Язык и знание. На пути получения знаний о языке: части речи с когнитивной точки зрения. Роль языка в познании мира / Е. С. Кубрякова. – М. : Яз. слав. культур, 2004. – 556 с.
3. Шевлякова И. Что в имени коммерческом твоём / И. Шевлякова // Новое время. – 2000. – № 17–18. – С. 58–59.
4. Шимкевич Н. В. Русская коммерческая эргонимия: прагматический и лингвокультурологический аспекты : автореф. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.01 «Русский язык» / Н. В. Шимкевич. – Екатеринбург, 2002. – 23 с.
5. Зимовець Г. В. Структурно-семантичні особливості ергонімів України [Електронний ресурс] / Г. В. Зимовець. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/natural/vdpu/Movozn/2009_15_3/article/7.pdf
6. Коваленко Є. Рекламний текст як основна одиниця рекламної комунікації: особливості лінгвістичного аналізу [Електронний ресурс] / Є. Коваленко. – Режим доступу : www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/.../reklamnuu%20tekst.pdf

Горожанов Юрий. Коммерческая эргонимия в рекламе города Луцка: лингвопрагматический аспект.

В статье рассматривается функционирование прагматических информативных и прагматических ассоциативных коммерческих эргонимов в рекламе города Луцка. Выяснены понятия *коммерческая эргонимия* и *прагматика эргонима*. Классифицированы эргонимы и установлена связь между способами их создания и исполняемыми ими функциями. Рассмотрено влияние социально-культурных особенностей на процесс и результат создания собственных имен, а также установлена зависимость между видами коммерческих организаций и особенностями их номинации. Проанализированы современные научные исследования рассматриваемой проблемы, определена актуальность, новизна, цель и задания статьи, проанализированы способы создания эффективного эргонима.

Ключевые слова: реклама, коммерческие эргонимы, прагмалингвистические функции, прагматичные информативные эргонимы, прагматичные ассоциативные эргонимы.

Horozhanov Yuriy. Commercial Advertising Ergonemy in Town Lutsk: Linguopragmatic Aspect. The article considers the functioning of pragmatic informative and pragmatic business associated ergonemes in advertising of the town Lutsk. The concept of commercial ergonemy and pragmatic ergonemes are clarified. Ergonemes are classified and the relations between the methods of creating ergonemes and their functioning are found. The influence of socio-cultural characteristics on the process and the result of the proper names' creation examined, as well as the dependence between the types of business organizations and to their nomination. Modern researches of the problem are analyzed, the relevance of the problem is determined, novelty, purpose and tasks of articles, analyzed methods of effective ergonemes creation.

Key words: advertising, commercial ergonemy, pragmalinguistic functions, pragmatic informing ergonemy, pragmatic associative ergonemy.

Стаття надійшла до редколегії
19.03.2013 р.

УДК 811.161.2'282.3(477.82)

Юрій Громик

Західнополіські прислівники, співвідносні з безпрійменниковими формами називного та знахідного відмінків іменників

На матеріалі західнополіського говору проаналізовано прислівники, що за походженням становлять застигли безпрійменникові форми називного та знахідного відмінків іменників. Простежено залежність морфемно-словотвірної будови цих прислівників від граматичного характеру базових субстантивів та структури їхніх основ. З'ясовано, що в західнополіському говорі група прислівників, співвідносних із безпрійменниковими формами називного та знахідного відмінків іменників, представлена більшою супроти літературної мови кількістю дериватів. Кілька аналізованих прислівників кваліфіковано як слов'янські архаїзми.

Ключові слова: західнополіський діалект, прислівник, адвербіалізація, іменник, називний відмінок, знахідний відмінок.

Постановка наукової проблеми та її значення. Для повного висвітлення історії формування та тенденцій розвитку лексико-граматичного класу прислівників в українській мові необхідне докладне

вивчення адвербіальної лексики кожного українського діалекту. Важливість фактів народної мови зумовлена специфікою самого предмета дослідження: українські прислівники – структурно строкаті утворення різного часу і походження, різної просторової поведінки.

Окрему групу прислівників складають деривати, співвідносні з іменниковими формами називного відмінка та безприйменниковими формами знахідного відмінка іменників. Вони постали шляхом переосмислення відповідних форм субстантивів та їх ізоляції від системи відмінювання (лише зрідка – за аналогією безпосередньо від дієслівних основ).

Мета дослідження – проаналізувати західнополіські прислівники, що за походженням становлять застигли форми називного та безприйменникові форми знахідного відмінків іменників.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування результатів дослідження. Діалектний матеріал, зібраний із території західнополіського говору (дослідження охоплено 178 населених пунктів Волинської, Рівненської областей, а також Брестської області Республіки Білорусь та повіту Гайнівка Підляського воєводства Республіки Польща), дозволив виділити окремі структурні типи прислівників, співвідносних із формами називного та безприйменниковими формами знахідного відмінків іменників.

Здатність виступати в ролі обставинних та предикативних прислівників у західнополіських говірках активно демонструють форми називного-знахідного відмінків іменників чоловічого роду з нульовим закінченням.

Архаїчним явищем прийнято вважати застигли безприйменникові форми знахідного відмінка у функції прислівників часу та місця [ІУМ, с. 389–390]. Зі значенням ‘увечері’ простежено структури *вечур* (Дивин Кб, Галина Воля Ст, Залюття Ст, Дубечно Ст, Ставки Тр, Микуличі В-В, Тур Рт), *вечор* (Яревище Ст, Нобель Зр), *вачур* (Кортеліси Рт, Гірки Лбш), пор.: *вечур ході'ли' по селу* (Дивин Кб), *можн'а і с'егон'е вечор поїхати* (Нобель Зр), *воні'е вачур пошлі'е* (Кортеліси Рт). Здатність реалізувати значення ‘спереду’, ‘вперед’, ‘колись, давніше’, ‘спочатку’ виявляють лексеми *пер'ід* (Римачі Лб, Ставки Тр, Топільно Рж), *п'ірід* (Ветли Лбш, Щитинь Лбш, Деревок Лбш, Цир Лбш, Самари Рт, Тур Рт, Черче К-К, Грудки К-К), *п'іруд* (Велимче Рт), пор.: *казав хоб вит'е п'ірід ішл'е* (Тур Рт), *п'ірід хл'іб б'із хормей саж'ел'і в п'іч* (Ветли Лбш), *п'ірід с'уйу ол'ху зр'іж* (Тур Рт). У західнополіських говірках подібні адвербіалізовані безприйменникові форми знахідного відмінка трапляються вже рідко. Вони витіснені відповідними формами з прийменником *в* на зразок *ввеч'ур* ‘увечері’ (Самари Рт, Воля-Щитинська Рт), *вп'ірід* ‘вперед’, ‘спереду’, ‘спочатку’, ‘колись’ (Мостище К-К) тощо.

Як продовження праслов'янського **дньсьь* ‘сьогодні’ – зрощення адвербіалізованої форми знахідного відмінка іменника **днь* ‘день’ із займенником **сь* ‘цей’ [4, с. 174, 194] – можна кваліфікувати вживаний у підляських та волинсько-поліських надбузьких говірках прислівник-полонізм *дз'іс* ‘сьогодні’, ‘тепер, у наш час’ (Дубичі-Церковні Д-Ц, Вітово Д-Ц, Єльонка Д-Ц, Мохнате Гн, Римачі Лб), пор.: *дз'іс' брал'і воду свешч'ону* (Дубичі Церковні Д-Ц). Простежено такі фонетичні та словотвірні варіанти цього прислівника: *д'іс* (Грабовець Д-Ц, Дубичі-Церковні Д-Ц), *дз'іс'а* (Дубичі-Церковні Д-Ц, Чохи-Орлянські Д-Ц, Вітово Д-Ц, Забужжя Лб, Рівне Лб, Суходоли В-В, Петрово Ів), *діс'а* (Тофіловці Д-Ц, Суходоли В-В, Кречів Ів, Петрово Ів), *діс'а* (Забужжя Лб, Рівне Лб), *дз'іс'ай* (Грабовець Д-Ц, Кречів Ів, Петрово Ів), *д'іс'ай* (Дубичі-Церковні Д-Ц, Петрово Ів), *дз'іс'ака* (Вітово Д-Ц, Тофіловці Д-Ц), *дз'іс'акай* (Грабовець Д-Ц), *д'іс'ака* (Тофіловці Д-Ц), *д'іс'акай* (Єльонка Д-Ц), *д'іс'ікай* (Забужжя Лб), пор.: *говоріл'і дз'іс'ай о пос'аг* (Грабовець Д-Ц), *д'іс'ай ос'от косіл'і* (Дубичі-Церковні Д-Ц), *д'іс'ака л'еп'і йак в'ора* (Тофіловці Д-Ц) тощо.

Із формами називного-знахідного відмінків іменників чоловічого роду співвідносні західнополіські прислівники *в'ік* ‘завжди’, ‘постійно’ (Мохро Івн, Троянівка Мн, Нужель Кв), *в'ек* ‘т. с.’ (Лісове Мн, Красноволя Мн, Липне Квр), *війк* ‘т. с.’ (Омельно Квр, Журавичі Квр, Грем'яче Квр), *війек* ‘т. с.’ (Гута Кс, Комарівка Кс, Липне Квр), пор.: *у нас так в'ік говоріли* (Нужель Кв), *так'айа гриз'ота в'ек в с'ей х'ати* (Липне Квр); *гар'аз* ‘добре’ (< *гар'азд*) (Люб'язь Лбш, Мохро Івн, Невель Пн, Містковичі Пн), пор.: *тутечки вс'о гар'аз зробі'в?* (Невель Пн); *нигар'аз* ‘недобре, погано’ (Невель Пн), пор.: *ніщо там нигар'аз* (Невель Пн); *гр'іх* ‘не можна’ (Липне Квр, Малі Телковичі Вл), *гр'ех* ‘т. с.’ (Красноволя Мн), *грех* ‘т. с.’ (Яполоть Кс), *грех* ‘т. с.’ (Комарівка Кс), *р'их* ‘т. с.’ (Гута Кс, Воронки Вл), пор.: *мин'і зар'ика на жітку гр'іх нарикат'* (Липне Квр), *тобі'е гр'их на нев'ієтку сварі'ц'а* (Комарівка Кс); *гал'он*, *гал'он* ‘галопом’, ‘швидко’ (Суходоли В-В, Микуличі В-В, Петрово Ів), пор.:

кунай гал'оп пустели (Петрово Ів), б'іжé тал'оп за найу то дужинаш (Петрово Ів); случай 'раптом' (Липне Квр), пор.: случай станица:а шо нидобре то с'у мул'итву тра пириказат' (Липне Квр); страх 'дуже', 'дуже багато, сила-силенна' (Липне Квр), пор.: с'ейе все ше страх давно було (Липне Квр), ийдних ийгод с'ороку страх (Липне Квр); с'вет 'дуже багато, сила-силенна' (Містковичі Пн), пор.: кедис'а песен' гэтих с'вет було (Містковичі Пн); шмат 'багато' (Заячиці Лк, Грабовець Д-Ц, Суходоли В-В, Павловичі Лк, Чаруків Лц), пор.: в того н'имца настраждалас'а шмат (Заячиці Лк); твалт 'обов'язково', 'терміново', 'дуже' (Нобель Зр, Невель Пн, Містковичі Пн, Липне Квр), пор.: мин'і твалт ду Паск'і на Завгол'цах пусадит' (Липне Квр); к'ідай все і твалт іду ийі ліжка винос' (Липне Квр); вунá й сиб'і твалт в той гóрод винец'а (Липне Квр); закóн 'обов'язково', 'точно, однозначно' (Липне Квр), пор.: иймú закóн зáвтре ийхат' (Липне Квр), тамика закóн биз ие ни вбийшлосо (Липне Квр); грунт 'обов'язково', 'основне, головне' (Нобель Зр, Жидче Пн, Містковичі Пн, Петрово Ів), пор.: мн'і гэтойе грунт зáри зробити (Нобель Зр), мин'і зáра грунт хату дустройити (Петрово Ів); край 'обов'язково' (Дивин Кб, Стеблі Кв, Дядьковичі Рв, Липне Квр), пор.: тиб'і с'од'н'а край то хлиvá руск'идат'? (Липне Квр); кунец' 'обов'язково', 'дуже' (Липне Квр), пор.: тиб'і кунец' ус'в'ат'ах прат'? (Липне Квр), вунá кунец' гунукив бáчит' хóче (Липне Квр).

Форми називного-знахідного відмінків іменників середнього роду лише зрідка простежено в ролі прислівників. У багатьох говірках у прислівниковій позиції вживано застиглу форму знахідного відмінка іменника середнього роду *рано* 'вранці', пор.: *придиши ду минé зáвтре рано* (Липне Квр). Зрідка у значенні 'влітку' фіксовано застиглу форму знахідного відмінка іменника *літо* (Залюття Ст, Дубечно Ст, Яревище Ст, Тур Рт), пор.: *літо по грибé ходéтим* (Яревище Ст). Щоправда, помітно тенденцію до витіснення таких безприйменникових форм відповідними формами з прийменником *в*: *врано* 'вранці' (Чевель Ст, Сенчиці Зр, Люб'язь Лбш), *вл'іто* 'влітку' (Галина Воля Ст, Кортеліси Рт).

Як слов'янські архаїзми можна кваліфікувати прислівники *літос* 'вторік, минулого року' (Удрицьк Дб), *літос*, *літ'ос* 'т. с.' (Колки Дб), *літ'ус* 'т. с.' (Нові Червища К-К, Залізниця Лбш, Самари Рт), пор.: з *гэтих с'ул літос* д'ит'і *приб'егал'і* (Удрицьк Дб), *літос ми' оптом бул'бу копал'і* (Колки Дб), *рóши' насоб'ірав літ'ос* (Колки Дб), *літ'ус* *було ми'го ийгуд* (Самари Рт). Аналізовані деривати – продовження давньої адвербіалізованої безприйменникової форми знахідного відмінка іменника **léto* 'літо; рік', поєднаної з займенником **съ* 'це' [3, с. 354]. Варто зауважити, що прислівники типу *літос*, *літос*, *літ'ос*, *літ'ус* фіксовані лише спорадично. В обстежених говірках вони практично витіснені адвербіалізованими формами знахідного відмінка із прийменником *в*: *вл'ітос*, *вл'іт'ос* (Колки Дб), *вл'іт'іс* (Набруска Мн, Оленіно К-К), *вл'іт'ус* (Люб'язь, Седлище Лбш, Храпин Зр, Лишнівка Мн, Піщане К-К, Дивин Кб), *вл'іт'ус* (Сварицевичі, Берестя Дб, Стрільськ Ср, Вичівка, Морочне Зр), *вл'іц'ус* (Кортеліси Рт) тощо.

Здатність реалізувати значення 'дуже багато, сила-силенна' в усіх говірках виявляє лексема *мóре*, пор.: *тамика вс'ак'іх лáхив привійз мóре* (Липне Квр). Простежено також результат поєднання базового іменника *мóре* зі спільнокореневим прикметником: *мóре-мурушче* 'дуже багато, сила-силенна' (Липне Квр), пор.: *а вже на винку пис'ен' спивали мóре-мурушче* (Липне Квр).

Можливо, застиглу іменникову форму становить прислівник *лихó* 'погано' (Мельники Шц), пор.: *а впос'л'а вже бóде лихó ийхати* (Мельники Шц). Щоправда, прислівник *лихó* міг постати й на базі прикметника *лихий* за допомогою суфікса *-о*.

Мабуть, застиглою формою називного відмінка іменника середнього роду за походженням можна вважати предикативний прислівник *капóре* 'байдуже' (Невель Пн, Жидче Пн, Містковичі Пн, Нобель Зр, Люб'язь Лбш), пор.: *мн'і капóре кудá іт'і* (Жидче Пн). Цей дериват, як і виявлений у частині українських говірок іменник *капу́рис* 'кінець, смерть', можна вважати запозиченням із мови ідиш, в якій як іменники зі значенням 'кінець, загибель' функціонують загальноновживане *kapores*, діалектне *kapures* [1, с. 378].

Лише в кількох випадках простежено адвербіалізовані форми називного-знахідного відмінків іменників жіночого роду з нульовою флексією. Спорадично в ролі прислівника зі значенням 'восени' фіксовано структури на зразок *ос'ін* (Рівне Лб, Топільне Рж), *осин'* (Вілиця Шц, Залісся Шц), *вóсин'*, де [в] – протеза (Ветли Лбш), пор.: *осин' т'і'ей' л'уди' прийїждж'елі* (Вілиця Шц). У більшості говірок, щоправда, ці архаїчні прислівники витіснені адвербіалізованими формами знахідного відмінка з прийменником *в*, пор.: *ввóсин'* (Жиричі Рт, Седлище Лбш, Забужжя Лб, Запруддя К-К), *ввóс'ін'* (Нові Червища К-К, Карасин Мн), *вгóсин'* (Мохро Ів, Цміни МН), *вгúсин'* (Липне Квр), *вгúсен'* (Горайківка Мн,

Грем'яче Квр), *вв'ісен'* (Тур Рт, Нуйно К-К, Римачі Лб, Старі Кошари Кв), *вв'ісин'* (Дольськ Лбш, Сенчиці Зр), *вв'усен'* (Поляни Бр, Дядьковичі Рв, Мала Любаша Кс) тощо.

Застиглу форму називного відмінка відповідного іменника становить предикативний прислівник *л'ен'* 'ліньки' (Комарівка Кс, Гута Кс, Липне Квр), пор.: *нивжёл'і л'ен' вуді принисті?* (Липне Квр). Окрім того, в багатьох говірках у значенні 'дуже багато, сила-силенна' фіксовано *гібел'* (Жидче Пн), *г'ібил'* (Липне Квр), пор.: *в тибé тей рубóти завш г'ібил'* (Липне Квр).

Частіше трапляються адвербіалізовані форми називного та безприйменникові форми знахідного відмінків іменників жіночого роду з закінченням *-а*.

У результаті ізоляції форм називного відмінка постали предикативні прислівники *шкóда* 'жаль' (багато н. пп.), пор.: *а мин'і сийнó йійé шкóда* (Липне Квр); *порá*, *пор'é* 'настав час' (багато н. пп.), пор.: *вам пор'é йіхати* (Залухів Рт), *тобийé порá на втóбус* (Гута Кс), а також *бидá* 'погано, важко' (багато н. пп.), *бедá* 'т. с.' (Комарівка Кс, Гута Кс, Яполоть Кс), *б'ідуйка*, *бійдуйка* 'т. с.', пор.: *тибий бидá зáрика жит'?* (Липне Квр), *типéрика биз чул'іка то йій б'ідуйка жит' самéй* (Липне Квр).

Ізольованою формою називного відмінка однини віддієслівного іменника [3, с. 388] вважається присудкове слово *трéба* (багато н. пп.), представлене в західнополіських говірках ще й варіантами *тра́ба* (Кортеліси Рт, Березичі Лбш, Ружин Тр, Петрово Ів, Павловичі Лк), *тра́бе* (Гірки Лбш, Велимче Рт), *трéбе* (Ветли Лбш, Річиця Рт, Якуші Рт), *тра* (Ремчиці Ср, Римачі Лб, Копилля Мн, Липне Квр, Постійне Кс), *тре* (Грудки К-К, Нуйно К-К, Галина Воля Ст, Омельно Квр, Постійне Кс), пор.: *стим молодн'атам трéбе мат'ур'ів кл'ікати* (Ветли Лбш), *тра́бе с'ўйу карóву сїнове назрóду ад:áти* (Велимче Рт), *тре ц'їіе рабу́зи повозіти на двур* (Постійне Кс), *тра й сиб'і купіт' йакó ла́ха на с'váто* (Липне Квр).

Адвербіалізовані форми називного відмінка однини відповідних іменників [3, с. 388] представлені й у прислівниках *тро́ха* 'трохи' (Залюття Ст, Грабовець Д-Ц, Чохи Д-Ц), *тро́шка* 'т. с.' (Залісся Шц), пор.: *витé тро́ха с'éd'те з на́ми* (Залюття Ст), *тро́шка йогó ба́чїла* (Залюття Ст).

Зі значенням 'дуже багато, сила-силенна' фіксовано *вўйма* (Тур Рт), пор.: *тех скрен' у сел'і і тип'іро вўйма* (Тур Рт); *г'ібилница* (Липне Квр), пор.: *та́мка тих курéй г'ібилница* (Липне Квр); *мури́ца* (Липне Квр), пор.: *в йо тих грóшей мури́ца!* (Липне Квр); *т'ма* (Залюття Ст, Галина Воля Ст, Нові Червища К-К, Черче К-К, Нуйно К-К, Липне Квр), пор.: *йéгуд в л'іси тепéра т'ма* (Галина Воля Ст). Із тим же значенням простежено *т'ма-т'мо́йу* (Петрово Ів) – результат поєднання форм називного та орудного відмінків відповідного іменника, пор.: *то д'іта́й пу гурудáх т'ма-т'мо́йу* (Петрово Ів), а також структури *т'ма-т'му́шча* (Липне Квр, Запруддя К-К, Щедрогір Рт, Петрово Ів, Суходоли В-В), *т'ма-т'мé:а* (Черче К-К), що постали внаслідок сполучення іменника *т'ма* з однокореневими прикметниками, пор.: *та́мика л'удéй т'ма-т'му́шча* (Липне Квр), *л'ісу в нас бу́ло т'ма-т'мé:а* (Черче К-К).

Є підстави співвіднести з формами називного відмінка однини іменників жіночого роду прислівник *рі́хточка* 'достоту, точно' (Мала Любаша Кс), пор.: *ти рі́хточка похóжї на ба́т'ка* (Мала Любаша Кс). За походженням він пов'язаний із фіксованими в більшості західнополіських та суміжних говірок прислівниками *рі́хтик* (Чевель Ст, Постійне Кс, Дядьковичі Рв, Мала Любаша Кс, Липне Кв), *рэхтик* (Бірки Лбш, В'язівно Лбш, Галина Воля Ст, Звиняче Гр), *рыхтык* (Деревок Лбш), *рі́хти'к* (Немовичі Ср, Великий Стидень Кс, Яполоть Кс), *рі́хт'ік* (Невір Лбш), *р'іхт'ік* (Удрицьк Дб, Берестя Дб, Стрільськ Ср), *рі́хтиг* (Оконськ Мн), *р'іхт'іг* (Колки Дб), що виражають те саме значення, пор.: *с'ой малі рі́хтик на ба́т'ка пудхóжи* (Липне Квр). Західнополіське *рі́хтик* за польським посередництвом запозичене з німецької мови, пор. польське діалектне *rychtyk*, німецьке *richtig* 'правильний, відповідний' [2, с. 85].

Західнополіський говір засвідчує велику схильність до адвербіалізації безприйменникових форм знахідного відмінка однини іменників жіночого роду з флексією *-а*.

Як застигли форми знахідного відмінка іменника *тро́ха* 'шматочок, крихта' [ІУМ, с. 388] та похідних від нього демінутивів можна кваліфікувати прислівники *тро́ху* 'трохи' (Чохи Д-Ц, Вітово Д-Ц, Старий Корнин Д-Ц, Мокрани Мл, Кортеліси Рт, Залухів Рт, Річиця Рт, Щедрогір Рт), *тро́шку* 'т. с.' (Мохнате Д-Ц, Ворокомле К-К, Смоляри Ст, Буцинь Ст), *тро́шкю* 'т. с.' (Залісся Шц), *тро́шечку* 'т. с.' (Грудки К-К, Видраниця Рт, Чевель Ст), пор.: *йéгуд тро́ху набра́ла?* (Залухів Рт), *тро́шку на ба́т'ка похóж'їй*, *тро́шку на ма́тера* (Чевель Ст). Еквівалентами загальноновживаного *трохи* в західнополіських говірках виступають ізольовані форми знахідного відмінка однини інших іменників

зі значенням 'шматочок, крихта': *крóху* (Гофіловці Д-Ц, Чохи Д-Ц, Невір Лбш), *кріху* (Містковичі Пн), *криху́* (Бірки Лбш), *крóшку* (Гофіловці Д-Ц, Яревище Ст, Дубечно Ст, Смоляри Ст, Галина Воля Ст), *крішку* (Містковичі Пн), *крóшечку* (Яревище Ст, Дубечно Ст, Кримно Ст, Смоляри Ст), *крішучку* (Городниця Мл), пор.: *крóху записали с'уїу бабу?* (Яревище Ст), *когдєс' у нас крóшку не так мовл'єли* (Мельники Шц), *крішку позн'її придї* (Містковичі Пн), *крóшечку посед'їв з нами* (Смоляри Ст); *крихту*, *кріх'ітку* (Звиняче Гр), пор.: *їа ж там пруйшла кріх'ітку* (Звиняче Гр); *крón'у* (Залісся Шц, Обенижі Тр, Суходоли В-В, Микуличі В-В, Липне Квр), *крін'у* (Білосток Лц, Чаруків Лц, Городниця Мл), *крón'ку* (Липе Квр, Микуличі В-В, Павловичі Лк), *крón'учку* (Павловичі Лк), пор.: *ти хоч крón'у д'їїгó бут' хитр'їши* (Липне Квр); *їа ж тонó крón'ку спузнівса* (Липне Квр); *нігу* (Гута Кс, Омельно Квр, Липне Квр, Руда-Красна Рв, Дядьковичі Рв, Білосток Лц), *нєгу* (Звиняче Лц), *нігду* (Кам'януха Мн, Постійно Кс), пор.: *їак нігу ї пуждєш то ничó ни стáниця:а* (Липне Квр).

Із формами знахідного відмінка однини інших іменників, об'єднаних спільною семою 'невелика кількість чогось', співвідносяться такі прислівники-еквіваленти загальноновживаного *трохи*: *дрóбку* (Суходоли В-В, Микуличі В-В, Веселе Лц, Городниця Мл), *др'їбку* (Павловичі Лк, Заячиці Лк, Звиняче Лц), *дробінку*, *дробичку* (Суськ Кс), *дрóбочку* (Микуличі В-В, Веселе Лц, Городниця Мл), пор.: *їа дрóбку тóїє колєс' чула* (Суходоли В-В), *коб ви хоч драбінку позн'її пришли* (Суськ Кс), *нихтó ї драбичку од:ихнїти не дав* (Суськ Кс); *капл'у* (Липне Квр), *капку* (Світязь Шц), *капїну* (Липне Квр, Римачі Лб), *капін'у* (Римачі Лб), *капун'у* (Павловичі Лк, Заячиці Лк, Радовичі Ів), пор. *капл'у пусун'са* (Липне Квр), *вун ше ї капїну нирузумни* (Липне Квр); *грамул'у*, *грамул'ку* (Липне Квр), пор.: *коб то ше грамул'у хто пудвї'їз* (Липне Квр), *пуждї грамул'ку* (Липне Квр); *каз'учину* (Липне Квр), пор.: *нат' каз'учину ни пуждєш?* (Липне Квр); *мачїну* (Липне Квр), *мачїнку* (Жидче Пн, Невель Пн), пор.: *вун там мачїну спузнівса* (Липне Квр), *з'їв мачїнку коб нихтó не бáчив* (Жидче Пн).

Ізольовану форму знахідного відмінка іменника жіночого роду становить прислівник *маковку* 'пірнаючи' (Стрільськ Ср), пор.: *плáвал'ї маковку* (Стрільськ Ср).

За аналогією до застиглих форм знахідного відмінка іменників жіночого роду утворено кілька прислівників безпосередньо від дієслівних основ: *прис'адку* 'навприсідки' (Гірки Лбш), пор.: *хлопци' прис'адку танц'овали* (Гірки Лбш); *п'їривáлочку* 'перевалюючись з ноги на ногу' (Видраниця Рт), пор.: *пошла п'їривáлочку* (Видраниця Рт).

Висновок. У західнополіському говорі група прислівників, співвідносних із формами називного відмінка та безприменовими формами знахідного відмінка іменників, представлена більшою супроти літературної мови кількістю дериватів. Морфемно-словотвірна будова цих прислівників цілком залежить від граматичного характеру базових іменників та структури їхніх основ.

Серед прислівників окресленого структурного типу простежено кілька виразних слов'янських архаїзмів: у групі обставинних прислівників із часовою та просторовою семантикою представлено давні адвербіалізовані безприменовкі форми знахідного відмінка іменників. Разом із тим простежено тенденцію до витіснення таких дериватів відповідними формами з прийменником *в*.

Умовні скорочення назв районів та гмін

Волинська область: В-В – Володимир-Волинський, Гр – Горохівський, Ів – Іванічівський, Кв – Ковельський, Квр – Ківерцівський, К-К – Камінь-Каширський, Лб – Любомльський, Лбш – Любешівський, Лк – Локачинський, Лц – Луцький, Мн – Маневицький, Рж – Рожищенський, Рт – Ратнівський, Ст – Старовижівський, Тр – Турійський, Шц – Шацький;

Рівненська область: Вл – Володимирецький, Дб – Дубровицький, Зр – Зарічненський, Кс – Костопільський, Рв – Рівненський, Ср – Сарненський;

Брестська область (Білорусь): Івн – Іванівський, Кб – Кобринський, Мл – Малоритський, Пн – Пінський;

Підляське воєводство, повіт Гайнівка (Польща): Д-Ц – гміна Дубичі Церковні, Гн – гміна Гайнівка.

Джерела та література

1. Етимологічний словник української мови : у 7 т. / за ред. О. С. Мельничука. – Т. 2. – К. : Наук. думка, 1985. – 570 с.
2. Етимологічний словник української мови : у 7 т. / за ред. О. С. Мельничука. – Т. 5. – К. : Наук. думка, 2006. – 703 с.
3. Німчук В. В. Прислівник / В. В. Німчук // Історія української мови. Морфологія. – К. : Наук. думка, 1978. – С. 342–412.
4. Cyran W. Przysłówki polskie: budowa słowotwórcza / Władysław Cyran. – Łódź, 1967. – 244 s.

Громык Юрий. Западнополесские наречия, сопоставимые с беспредложными формами именительного и винительного падежей существительных. На материале западнополесского говора проанализированы наречия, которые по происхождению представляют собой застывшие беспредложные формы именительного и винительного падежей существительных. Прослежена зависимость морфемно-словообразовательного строения этих наречий от грамматического характера базовых субстантивов и структуры их основ. Выяснено, что в западнополесском диалекте группа наречий, сопоставимых с беспредложными формами именительного и винительного падежей существительных, представлена большим, чем в литературном языке, количеством дериватов. Несколько рассматриваемых наречий квалифицированы как славянские архаизмы.

Ключевые слова: западнополесский диалект, наречие, адвербиализация, существительное, именительный падеж, винительный падеж.

Hromyk Yuriy. Western Polissian Adverbs Correlated with Non-Prepositional Forms of the Noun Nominative and Accusative Cases. The adverbs which are still non-prepositional forms of the noun nominative and accusative cases by origin are analyzed on the material of Western Polissian dialect. The dependence of the word forming structure of these adverbs on the grammatical character of the basic substantives and their stem structure is being traced. It is ascertained that in Western Polissian dialect the group of adverbs correlated with non-prepositional forms of noun nominative and accusative cases is represented by the number of derivatives larger than in the standard language. Some of the analyzed adverbs are identified as Slavic archaisms.

Key words: Western Polissian dialect, adverb, adverbialisation, noun, nominative case, accusative case.

Стаття надійшла до редколегії
11.04.2013 р.

УДК 811.161.2'272

Ніна Данилюк

Мовна політика України в контексті європейського досвіду

У статті розглянуто особливості мовної політики України на сучасному етапі, піддано критичному аналізу статті Закону «Про засади державної мовної політики», підкреслено важливість використання досвіду мовного планування європейських країн для вирішення актуальних проблем.

Ключові слова: мовна політика, мовна ситуація, мовне планування, державна мова, двомовність, мовна стійкість, національна ментальність.

Постановка наукової проблеми та її значення. Мова як суспільне явище, мовна ситуація та мовна політика в Україні стали предметом вивчення таких учених, як О. Ткаченко, Л. Масенко, А. Погрібний, Л. Ставицька, Я. Поліщук та ін., котрі відзначають наявність багатьох невирішених соціолінгвістичних питань [13; 18–21]. **Мета** нашої статті – розгляд особливостей сучасної мовної політики України та її законодавчої бази в контексті досягнень європейських країн.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. *Мовна політика* – це «заходи держави щодо розв'язання питань розвитку мови (мов) у соціумі, країні» [4, с. 93]. Мовна політика держави ґрунтується на всебічному аналізі мовної ситуації, тобто «сукупності умов, що характеризують визначені законом і насправді реалізовані правила мовної поведінки громадян», зокрема, використання державної мови та інших мов у всіх сферах життя суспільства [4, с. 93–94].

Специфіка мовної ситуації в Україні, на думку Л. Масенко, полягає в тому, що «за радянської доби явище спонтанної гібридизації української і російської мов <...> супроводжувалось офіційною практикою нівеляції самотніх рис української мови з політичною метою знищення її як незалежного мовного утворення, як формотворчого чинника культури, національної символіки і ментальних кодів» [13, с. 6]. Це призвело до диспропорції у функціонуванні української та російської, а також інших етнічних мов на території України. За даними останнього всеукраїнського перепису населення (грудень 2001 р.), українська мова – рідна для 32 708 тис. осіб (67,5 % від загальної кількості жителів – 484 657 тис.). Серед українців мову своєї національності назвали рідною 85,2 %, решта 14,8 % –